Cena 50 hal.

„Nowy Dziennik“ wychodzi codziennie rano, także w poniedziałki — Adres redakcyi i administracyi Kraków, ul. Stradom 13. Telefonu 279. w nocy 1556. Rękopisów nie zwraca się. Konto czek. P. K. O. Nr. 141.123 Nakładem Galicyjskiej Spółki Wydawniczej w Krakowie.

Nowy Dziennik

Cena 50 hal.

Prenumerata w Krakowie mies. 12 K. kwart. 35 Kor. z odnoszeniem do domu mies. 14 Kor. kwart. 41 Kor. Na prowincyi 14. kwart. 41 K. Za granicą: mies. 16 Kor. kwart. 47 Kor. Cena ogłoszeń: 1 w. pet. 1-szp. 0·80 (Mk. 0·80] Nadesłane; 1 w. pet 3·— [Mk 3·-] Tekst: 1 w. pet 5·— (Mk. 5·-)

Zawiadomienia ślubne i gratulacye: 20 koron

Rok II. Kraków, wtorek 2 września 1919. Nr. 188

Nordau domaga się „otwartych drzwi“ do Palestyny.

Dziennik jerozolimski »Chadaszot Haarec« ogłasza następujący list dra Maksa Nordaua, wystosowany do redakcyi tegoż pisma:

Grenada, 14 lipca 1919.

Kochany Redaktorze!

Otrzymałem miły Wasz list z 8 Siwan. Ucieszyła mię wiadomość, że znowu będziemy mieli w naszym kraju organ swobodny, odpowiadający naszej godności narodowej. Jednocześnie ogarnęło mię jednak uczucie wstydu i bólu, iż jestem zmuszony posługiwać się obcym językiem, gdy się zwracam do pisma, które wychodzi w nieśmiertelnym i potężnym języku naszym, gdy zwracam się do owej szczęśliwej garstki narodu naszego, która oddycha powietrzem Syonu i która ma świadomość awangardy, kroczącej naprzód przed milionami, dążącymi do tego samego ideału.

Powiedziałem: miliony, ponieważ z wielkiem oburzeniem występuję przeciw bojaźliwości owych ludzi tchórzliwych, którzy bezustannie twierdzą, iż należy być ostrożnym, iż do Palestyny należy emigrować potrosze i powoli, iż nie wolno nam przewieźć więcej niż 2000 ludzi rocznie i że w ten sposób możemy się spodziewać, że za 50 lat będziemy mieli kilkaset tysięcy ludzi w Palestynie

Taki system jest, jak widać, bardzo wygodny. Nie zawiera w sobie żadnego niebezpieczeństwa, nie wymaga wysiłków, nie obciąża żadną odpowiedzialnością tych, którzy mają odwagę kierowania ruchem emigracyjnym. System ten nie wymaga nowych owocodajnych myśli, ani energii organizacyjnej, ani też żadnego twórczego geniuszu. Najlepszem rozwiązaniem tego problemu byłoby przecież w takim razie poprostu jego przemilczenie. Z powodu 2000 ludzi, chcących emigrować, niema się niczego obawiać, ponieważ nie wytworzą oni żadnego niebezpieczeństwa, a w razie potrzeby można będzie utrzymywać ich jako pensyonaryuszy lub stworzyć dla nich nową »Chalukę«.

Ale nie tędy droga! Czas obecny inaczej postawił tę kwestyę. Musimy ująć sprawę i pracować z szerszą perspektywą Nasze masy ludowe chcą otrząsnąć krwawy proch ze swych stóp, i to, nie za 50 lat, nie jutro — lecz dziś! Jak bohaterzy walczyli oni w strasznych latach wojny światowej; od dziś dnia chcą żyć jako wolny i szanowany naród z pełnemi prawami ludzkiemi i narodowemi.

Nie pozwolą nam wejść do kraju naszego? Co za niegodny dowcip! Czy przyrzekli nam uroczyście Palestynę? Tak czy nie? Drzwi muszą być otwarte lub zamknięte. Jeśli je zamkną, to będziemy się skarżyli przed obu częściami świata na uwodzicieli, którzy naigrawali się z nas. Dumnie opowiemy o nizkiem okłamywaniu nas. Mamy jednak nadzieję, że drzwi zostaną przed nami otwarte — a wówczas okażemy naszą energię i twórczą siłę.

Palestyna nie jest zdolną wyżywić milionów mieszkańców? Dziwne! Jak wyobrażają sobie wielcy ekonomiści i socyologowie: czy ziemia karmi mieszkańców? Mieszkańcy także tworzą gospodarkę. Tworzą ją, wykorzystując wszelkie źródła naturalne, tworzą ją, pracując i powołując do życia to, czego jeszcze niema — przemysł i handel; tworzą ją, wykorzystując wszystkie siły, na ziemi i pod ziemią przez zamianę dynamicznych sił wody i powietrza. Im więcej ludzi, tem bardziej powiększają oni bogactwo każdej jednostki i całego ogółu. Nie jest to paradoksem, lecz faktem i aksyomatem. Kraj, przynoszący jedynie głód setkom tysięcy mieszkańców, może wyżywić miliony.

Żądajmy przeto głośno i energicznie, by natychmiast otworzono nam bramy kraju. Przybądźmy natychmiast masami. Przez rok, dwa lata będziemy prosili o kredyt u naszych braci zagranicą, gdy będzie chodziło o pierwsze wydatki kolonizacyjne. Później poprawi się nasze położenie i wyjdziemy silni z krytycznej sytuacyi. Jak? Znam zbyt dobrze nasz naród, by wcale z tego powodu nie żywić obaw... A jednak! Jak bardzo się wstydzę, że tego wszystkiego nie umię powiedzieć po hebrajsku.

Z gorącym ukłonem syońskim oddany Wam

dr Maks Nordau.

Angielski gen. Gordon dyktatorem Węgier.

Wiedeń. Tel. wł. Wszystkie stronnictwa węgierskie, występujące przeciw Friedrichowi, utworzyły wspólny blok. Obejmuje on partyę Lovaszyego, stronnictwo demokratyczne Vaszonyi'ego, stronnictwo małych rolników pod przywództwem Stefana Szabo i socyalistów pod wodzą Garamiego Wszystkie te stronnictwa wystosowały memoryał do przedstawicieli koalicyi, w którym domagają się ustąpienia Friedricha, który posiada jedynie zaufanie stronnictwa chrześcijańsko społecznego.

Generałowie koalicyi w Budapeszcie zebrali się na naradę nad sytuacyą. Jak słychać, uchwaliła koalicya nie uznać Friedricha zawiesić dalszą blokadę nad Węgrami i zamianować angielskiego generała Gordona dyktatorem aż do utworzenia nowego gabinetu.

Ostre zarządzenia koalicyi przeciw Friedrichowi.

Wiedeń. Tel. wł. Z Budapesztu donoszą, że koalicya chwyciła się ostrych środków przeciw Friedrichowi. Zabroniła urządzenia masowych manifestacyj przed pałacem prezydenta ministrów, następnie zostali wszyscy aktywni oficerowie węgierscy w liczbie około 4000 — podpora rządu Friedricha — rozbrojeni i internowani.

Przed rekonstrukcyą gabinetu Friedricha.

Wiedeń. PAT. »N. Fr. Presse" donosi że minister Heinrich podjął się roli pośredniczącej między Friedrichem a blokiem liberalnym. Heinrich zestawił już listę nowego gabinetu. W gabinecie tym Lovassy objąłby tekę min. spraw zagr. Garamy handel a Rubisek rolnictwo.

Pobożne życzenia antysemitów węgierskich.

Wiedeń. (Tel. wł.) Z Budapesztu donoszą: Przywódca chłopów Zoltan Mesgo oświadczył, że wszyscy Żydzi muszą odpokutować za bolszewizm i to w ten sposób, że wszystkich bez różnicy powinno się pozbawić praw obywatelskich.

Pułki amerykańskie udały się na G. Śląsk.

Wiedeń. PAT. Wied. Biuro koresp. podaje za amsterdamską agencyą Radio z Waszyngtonu: Sekretarz wojny Barker przyznał, że dwa amerykańskie pułki odeszły z przeznaczeniem na Górny Śląsk. Wysłanie ich nastąpiło na prośbę rady międzykoalicyjnej, która to prośba została uwzględniona za poradą generała Pershinga.

Walki na G. Śląsku

Sosnowiec. PAT. Dnia 31 sierpnia. Walki na Górnym Śląsku trwają dalej. Od czasu do czasu słychać w Sosnowcu huk armat.

W sprawie rokowań polsko-ukraińskich

Warszawa. (Tel. wł) Przed kilku dniami donieśliśmy o wyjeździe delegacyi ukraińskiej z Warszawy. Obecnie okazuje się, że tylko część delegacyi ukraińskiej wyjechała z Warszawy do Kamieńca Podolskiego i to, aby zasięgnąć informacyi o stanie rzeczy na Ukrainie. Część zaś została w Warszawie, aby po otrzymaniu informacyi o obecnym stanie rzeczy na Ukrainie dalej prowadzić rokowania.

O dalszą rekonstrukcyę gabinetu

Warszawa. (Tel. wł.) Sprawa dalszej rekonstrukcyi gabinetu nabiera znowu mocy wobec zgłoszonej przez ministra sprawiedliwości Supińskiego prośby o dymisyę. Jako kandydata na to stanowisko wymieniają prezesa sądu apelacyjnego Sobolewskiego.

Równocześnie traktowana jest sprawa obsadzenia wakującego fotelu ministeryum pracy i opieki społecznej. W pewnych kołach proponują, by ministeryum pracy objął dotychczasowy minister spraw wewnętrznych Wojciechowski przy zachowaniu zastępstwa prezydenta ministrów. W razie takiego obrotu rzeczy kwestya obsadzenia ministeryum spraw wewnętrznych byłaby otwarta.

W innych znowu kołach politycznych krąży pogłoska, że ministrem rolnictwa mianowany ma być p. Dylong z Wiednia. Mówią również, że tekę ministra ochrony pracy objąć ma p. Twardo.

Morgenthau w Stanisławowie.

Lwów. PAT. Ambasador Morgenthau wyjechał dziś rano do Stanisławowa i wieczorem wraca do Lwowa, gdzie zabawi jeszcze dwa dni.

Język hebrajski — oficyalnym językiem w Palestynie

Kopenhaga. (Tel. wł). Kopenhaskie Biuro syonistyczne donosi: Angielskie władze administracyjne w Palestynie wydały rozporządzenie, mocą którego dozwolone jest w sprawach oficyalnych używanie języka angielskiego, francuskiego, arabskiego i hebrajskiego.

Powrót komisyi amerykańskiej z Syryi.

Paryż. (B. K.) »Journal« donosi o powrocie amerykańskiej komisyi dla zbadania stosunków w Syryi, która natychmiast po przybyciu zostanie przyjętą przez Radę Najwyższą Wedle »Matina« uważa komisya rozwiązanie głównych problemów tureckich, jak n. p. kwestyi dardanelskiej za o wiele ważniejsze, aniżeli problem syryjski, który może zostać rozwiązany przez porozumienie interesowanych mocarstw. (Ostatnie wynurzenia prasy francuskiej i angielskiej o Syryi, trzymane w dość ostrym tonie, nie dają chwilowo żadnej nadziei, izby kwestyę Syryi rozstrzygnęły polubownie Anglia i Francya. — P. Red.)

Napady na Żydów wracających z niewoli włoskiej.

Wiedeń. (Tel. wł.) »W. Morgenzeitung« donosi o niesłychanych napadach na żołnierzy żydowskich wracających z niewoli włoskiej, na stacyi Villach w Karyntyi. Żołnierze nie-Żydzi, wracający z niewoli, napadają na kolegów Żydów, biją ich niemiłosiernie i odbierają im wszystkie rzeczy. Żołnierze i oficerowie Straży ludowej we Villach zachowują się całkiem obojętnie wobec tych wybryków.

Poseł Stricker interweniował natychmiast u podsekretarza wojny, który przyrzekł zarządzić bezzwłocznie śledztwo.

Wręczenie traktatu pokojowego przedstawicielom niem. Austryi — we wtorek.

Wiedeń. PAT. B. K. donosi z Saint Germain, że najwyższa rada ukończyła już obrady nad zmianami w traktacie z niem. Austryą oraz nad pismem, które ma być dołączone do traktatu. Dzienniki dowiadują się, że doręczenie traktatu przedstawicielom niem. Austryi nastąpi we wtorek w Saint Germain przez generalnego sekretarza konferencyi pokojowej Dutasta.

Ponowne ostemplowanie banknotów w Jugosławii.

Wiedeń. Telegr. Comp. donosi z Lublany. Wedle doniesienia dzienników zagrzebskich zamierzone jest ponowne ostemplowanie banknotów w Jugosławii. Ostemplowanie to będzie przeprowadzone w inny sposób niż pierwotnie.

Przed nowym przewrotem na Łotwie.

Kraków. Radio PAT. z Nauen. Wedle prywatnych telegramów z Łotwy przygotowuje się tam nowy przewrót. Przywódca prezydent ministrów Needra wystąpił znowu publicznie i jak się zdaje powraca do decydującego wpływu na Łotwie. Należy się lada chwila spodziewać upadku gabinetu Ulmanisa, który jak wiadomo, nastąpił po ministerstwie Needry.

Amb. Morgenthau we Lwowie.

Lwów, 30 sierpnia.

W ciągu dnia wczorajszego konferowali członkowie komisyi amerykańskiej amb. Morgenthaua gen. Jadwin, prof. Johnson i kap. Cross z przedstawicielami tutejszych instytucyi wyznaniowych, humanitarnych i kupieckich, oraz reprezentantami żydowskich stronnictw politycznych.

Naczelnego redaktora »Chwili« dra Henryka Rosmarina prosił prof. Johnson o wyjaśnienie wzajemnego stosunku Polaków do Żydów w tej części kraju, w szczególności sprawy bojkotu ekonomicznego. Red. dr Rosmarin podkreślił zasadnicze odmienne stosunki tego kraju, spowodowane walką polsko ukraińską. Dr Rosmarin wskazał, że w sporze pomiędzy obiema narodowościami, Żydzi nie mieli innego wyjścia, jak proklamowanie i przestrzeganie ścisłej neutralności. Stanowisko Żydów nie spotkało się z należytem zrozumieniem u żadnej z stron, co więcej prasa polska starała się je zohydzić w oczach społeczeństwa przez rzucanie bezpodstawnych oszczerstw i kalumnii. Posiew tej prasy nie pozostał bez skutku, rezultatem tego były znane tragiczne wypadki i szerzący się gwałtownie bojkot ekonomiczny Żydów. Powstają specyalne instytucye z programem bojkotowym a z strony oficyalnych czynników nie widać żadnych przeciwdziałających kroków. Żydzi, których uwarstwowienie społeczne jest zupełnie anormalne i w zarobkowaniu skazani są w znacznej większości na handel musieliby w razie zrealizowania myśli bojkotowej spaść do rzędu nędzarzy, skazanych na łaskę dobroczynności publicznej. Akcya przeciwbojkotowa jest problemem pierwszorzędnej wagi, którego załatwienie nie cierpi zwłoki. Konferencyą z dr Rosmarinem potrwała blizko 3 kwadranse.

Następnie przyjęła komisya

Delegacyę kupców żydowskich. M. Forstig, przedstawił rozpaczliwe położenie żydowskiego kupiectwa we Lwowie i wschodniej Galicyi. Na zapytanie gen. Jadwina, jakie należałoby zastosować środki, aby zapobiedz nędzy ludności żydowskiej, sformułowała delegacya następujące postulaty: Zniesienie bojkotu kupców żydowskich, wypłacenie pełnego odszkodowania za straty poniesione wskutek pogromu, usunięcie trudności przepustkowych i paszportowych, sprawiedliwe unormowanie stosunku centrali państwowych do handlu żydowskiego, wreszcie równomierne udzielanie kredytu przez banki kupcom bez różnicy wyznania i narodowości. Członkowie misyi przyrzekli w wszystkich tych sprawach interweniować u odnośnych władz, przyczem wyrazili nadzieję, że wszystkie ograniczenia tamujące normalny rozwój handlu żydowskiego już w najbliższych dniach zostaną usunięte.

Deputacya Żydowskiego Komitetu Ratunkowego podziękowała za pomoc pieniężną, udzieloną Żyd. Komitetowi ratunkowemu w Lwowie. Prezesa komitetu ratunkowego zapytał m. i. prof. Johnson jak prasa żydowska reaguje na wystąpienie prasy anty semickiej, na co otrzymał odpowiedź, że oba wychodzące we Lwowie dzienniki żydowskie zajmują stanowisko pojednawcze.

Następnie przyjęła konferencya deputacyę kahału lwowskiego i przedstawiciela asymilatorów.

Po południu zjawiło się przed komisyą amerykańską prezydyum miasta z prez. Neumanem na czele.

Następnie przybyła Delegacyą organizacyi syonistycznej złożona z pp. Dra Gerszona Zippera, Dra Aleksandra Hausmanna, Dra Mordechaja Bikelesa, Dra Emila Sommersteina, dyr. Juliusza Eislera i p. Józefa Rosenkranza. Deputacya — na żądanie komisyi — przedstawiła stosunki polityczne i ekonomiczne ludności, zamieszkującej wschodnią Galicyę oraz stanowisko Żydów wobec konfliktu polsko ukraińskiego i postulaty narodowo czującej ludności żydowskiej. Konferencya trwała około dwie godziny. Wywody deputacyi wywołały żywe zainteresowanie wśród wszystkich członków komisyi.

Imieniem robotników mówił radny miejski p. Salamander o stosunkach proletaryatu polskiego do żydowskiego.

Następnie przyjęła komisya deputacyę rzemieślników, która wyraziła życzenie, aby misya zajęła się nie tylko polityczną stroną kwestyi żydowskiej, ale i ekonomiczną.

Imieniem grupy »Mizrachi« zjawiła się deputacya z drem Seidmannem na czele, która złożyła amb. Morgenthauowi adres powitalny w języku angielskim i hebrajskim i przedstawiła swoje postulaty co do święcenia soboty, szkolnictwa żydowskiego itd.

Między innymi przyjął amb. Morgentau deputacyę żyd. młodzieży akademickiej, która poinformowała komisyę o położeniu i postulatach żydowskiej młodzieży akademickiej.

Akta odnoszące się do zajść listopadowych weźmie komisya z sobą do Warszawy, gdzie podda je szczegółowym rozpatrzeniom.

W sobotę przesłuchała komisya świadków na najcharakterystyczniejsze wypadki z dni pogromu we Lwowie.

O godz pół 7 wieczór wyjechała komisya amerykańska z amb. Morgenthauem i gen. Jadwinem na czele w towarzystwie pp. Dra Emila Parnasa, Dra Dawida Schreibera i Dra Maksa Schaffa, aby zwiedzić dzielnicę żydowską. U wylotu pl. Krakowskiego wysiedli członkowie komisyi z automobilów i zwiedzili całą dzielnicę żydowską. Oglądnęli wszystkie spalone domy a w szczególności spaloną bóżnicę.

Niezliczone tłumy ludności żydowskiej w poważnem milczeniu postępowały za wzruszonymi członkami komisyi.

Następnie udała się komisya do templu przy ul. Żółkiewskiej zapełnionego po brzegi. Rabin Dr. Guttman wygłosił mowę powitalną w języku hebrajskim.

Telegramy

Koalicya obsadzi Bułgaryę

WIEDEŃ PAT. B. Kor. donosi z Wersalu. Gen. Franchet d' Esperey przeprowadzi obsadzenie Bułgaryi wojskami francuskiemi, na czas aż do ratyfikacyi traktatu pokojowego. W Sofii, Warnie i Szumli ogłoszono stan oblężenia. Ag. bułgarska podaje że przy rozbrajaniu wojsk bułgarskich przyszło w niektórych miejscach do zajść.

Klęska wojsk Denikina.

Wiedeń. PAT. Biuro Kor. donosi z Amsterdamu. Wedle dzienników bolszewicy odnieśli zwycięstwo nad Denikinem i posunęli się na linię Wołczan'ska tj. 40 km na północny wschód od Charkowa. Wojska bolszewickie zajęły dalej linię Kopiańsk-Borysoglebsk-Pawo-rin-Kamyszyn. Wzięły one wielu jeńców i znaczny łup. Kozacy dońscy, którym pod Manotowem udało się przełamać front bolszewicki, zostali zupełnie odcięci. Dywizya oficerska złożona z ochotników straciła 400 ludzi zabitych i 180 wziętych do niewoli. Pułk piechoty astrachańskiej został cały wzięty, do niewoli. Charakterystycznem w tem doniesieniu jest to, że wedle relacyi bolszewickich, liczba jeńców wynosi tylko 1000 ludzi i kilknaście karabinów maszynowych.

— Znany literat hebrajski dr. Jakób Klatzkin przyjechał do Warszawy.

— Dzieła J. L. Pereca ukazały się w języku hiszpańskim.

Dziś, w poniedziałek, o godzinie 7 i pół wiecz. odbędzie się w sali organizacyi syon. ul. Stradom 15

Zebranie partyjne,

na którem dr. Zimmermann, i red. Halpern złożą sprawozdanie z IV. Zjazdu syońskiego w Warszawie.

Komitet miejscowy org. syon.

KRONIKA.

Kraków, 1 września

W sprawie wyjazdu do Ameryki. Ambasada amerykańska ogłasza, że osoby, które nie potrafią udowodnić, że są obywatelami amerykańskimi, nie mogą obecnie wyjechać do Ameryki. Ten stan rzeczy potrwa 6—8 miesięcy.

Podwyższenie taryf kolejowych w Galicyi i na Śląsku. „Monitor Polski" z 28 sierpnia br. ogłasza rozporządzenie ministra kolejowego w sprawie podwyższenia taryf osobowych i towarowych na wszystkich liniach kolejowych w Galicyi i na Śląsku o 100 procent. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 15 września br.

Z ruchu wydawniczego. Dr. Natan Birnbaum wydał właśnie w języku niemieckim rozprawkę o żydowskim problemie emigracyjnym p. t. „Vor dem Wandersturm."

Tygodnika syonistycznego „Życie żydowskie" ukazał się zeszyt podwójny (16—17) z art. pos. Gruenbauma, Szwabego, Berkelhammera, Bychowskiego, Tołkowskiego, rab. Brotta i i.

Ukazał się 8 my numer tygodnika żydowskiego „Ilustrirte Welt", zawierający utwory literackie Bergelsona, Anskiego, Nigera, Szwarca, Dobruszyna, Kipnisa i in.

Ilustrowanego pisma polsko żydowskiego „Tygodnik Nowy" pojawił się właśnie zeszyt 11.

Wkrótce zacznie wychodzić miesięcznik żydowski poświęcony literaturze i krytyce p. n. „Unzer Buch" pod red. Cewi Kohana przy udziale najwybitniejszych sił literackich.

NADESŁANE

Za rubrykę tę redakcya nie odpowiada.

Do P. T. Komitentów CZESKIEGO BANKU PRZEMYSŁOWEGO (Ceskà prumyslovà banka) filii w Krakowie.

1) Oznajmiamy niniejszem, iż z dniem 31. sierpnia tutejsza filia została zwinięta i przeniesiona do zakładu centralnego w Pradze (Czechy).

2) Wkładki na książeczki wypłaca Bank Galicyjski dla handlu i przemysłu w Krakowie, Rynek Główny L. 25.

3) Depozyty, niepodjęte, zostały złożone również w Banku Galicyjskim dla handlu i przemysłu w Krakowie.

4) Weksle moratoryjne należy spłacać w tymże banku.

5) Spłaty na inne nasze wierzytelności należy uiszczać tamże.

Składamy przy tej sposobności wszystkim naszym P. T. Komitentom serdeczne podziękowanie za okazywane nam przez cały czas urzędowania naszej filii w Krakowie przyjaźń i zaufanie. 1405

Czeski Bank Przemysłowy Filia w Krakowie.

Redaktor naczelny Dr. Wilhelm Berkelhammer. Odpowiedzialny w zast. Jakób Freund. — Druk. M. Deutschera, Kraków, Batego Ulica 13. Telefon 564.